

Vogels van België en Nederland

Al jaren zijn er verscheidene geluidsbanden en cd's op de markt met vogelgeluiden. De opnamen die daarop staan, blijken vaak afkomstig te zijn uit dezelfde bronnen en het gaat zelfs vaak om dezelfde opnamen. Dat ontdekte Peter

Boesman toen hij door zijn omgeving werd gestimuleerd om een uitgave te verzorgen van geluidsopnamen van vogels in zijn eigen geboortestreek.

Boesman had zich tot dan toe vooral

toegelegd op vogels uit andere werelddelen en meegewerkt aan uitgaven op dat gebied, maar nadat hij had vastgesteld dat veel geluidsopnamen die verkrijgbaar waren, al vrij oud waren had hij zijn uitdaging gevonden en hij begon een project voor het vastleggen van lokale vogelgeluiden met moderne apparatuur. Het bleek met recht een uitdaging, want in een dichtbevolkt gebied als hier in de Lage Landen is het niet eenvoudig ongewenste geluiden te vermijden. In de uitgave 'Vogels van België en Nederland' zijn 830 geluidsfragmenten opgenomen van 195 vogelsoorten. De totale speelduur is 10,5 uur. Omdat de auteur vreesde dat zo'n uitgave alleen voor fanatieke vogelaars interessant zou zijn, is er ook een uitgave 'De mooiste vogelzang van België en Nederland' waarop een selectie van de tachtig mooiste fragmenten (tachtig soorten) is opgenomen.

Ik ken de inhoud van de beperkte uitgave niet, maar zou toch al de meer uitgebreide cd willen aanbevelen aan de lezers van *het Vogeljaar*.

De toelichting is niet afgedrukt maar staat als PDF-bestand op de cd. Wie dat nodig

vindt kan deze dus gemakkelijk zelf afdrukken. In deze toelichting staan gegevens over herkomst van de geluidencollectie, een uitgebreide handleiding voor het gebruik van de fragmenten op een computer of andere afspeelapparatuur. De fragmenten zijn opgeslagen in de vorm van MP3-bestanden en kunnen dus gemakkelijk overgezet worden op draagbare apparatuur zoals MP3-spelers of iPod. Ook kan men afspelen op een cd-speler, mits deze geschikt is voor het afspelen van MP3-bestanden.

De geluidsfragmenten zijn van zeer goede kwaliteit. Van elke soort zijn verscheidene fragmenten te beluisteren, zowel met zang als met roepgeluiden. Het overgrote deel van de opnamen is gemaakt door Peter Boesman zelf, maar er komen ook enkele opnamen voor van Hans Dankbaar, Dominique Laloux, Erik Roels en Philippe Verbelen.

Boesman, P. (2008): Vogels van België en Nederland – MP3 geluidencollectie. MP3-CD. Deze uitgave is verkrijgbaar via de internetwinkel Birdsounds.nl (<http://www.birdsounds.nl>), Vogelbescherming Nederland, de Natuurpuntwinkel in België en Naturalis te Leiden. Prijs: € 29,95.

RAK

Vogels vangen

Vogels worden al eeuwenlang gevangen door mensen. Ooit uit noodzaak door jagers, tegenwoordig is het doorgaans vooraleerst een hobby. In het verleden werden allerlei manieren ontwikkeld om vogels te vangen. Dat was meestal voor de consumptie. Vogelvangsters gebruikten onder andere eendenkooien, vinkenbanen en leeuwerikenspiegels. Kooikers, ganzen- of wilsterflappers, valkeniers, houtsnipenvangers en eierzoekers ontwikkelden in de loop der eeuwen een ambacht en gaven hun kennis en de uit dat ambacht voortgekomen tradities door aan de volgende generaties. Vangen voor de consumptie is tegenwoordig niet meer nodig. Natuurbeschermers hebben er

vanzelfsprekend veel moeite mee dat er tegenwoordig desondanks nog wordt gevangen en zij maken daar dan ook regelmatig bezwaar tegen. Het is een goede zaak dat men kritisch is, maar als alle vogelvangsten consequent verboden zouden worden wordt ook wetenschappelijk onderzoek onmogelijk gemaakt en er zouden bovendien ook veel cultuurhistorische waarden verloren gaan. Het vangen van vogels geschiedt tegenwoordig vooral nog ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek. Van de gevangen vogels worden biomedische gegevens verzameld en zij worden geringd. Soms worden er ook bloed- of slijmmonsters afgenomen. Dat onderzoek levert nieuwe inzichten op in bijvoorbeeld trekroutes, populatiesamenstelling of de gezondheidstoestand. Zo wordt bijvoorbeeld ook gezocht naar sporen van het beruchte vogelgriepvirus bij overtrekkende ganzen.

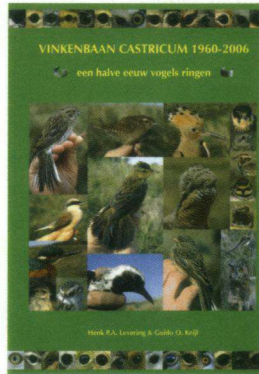
In het recent verschenen boek *'Beter één vogel in de hand...'* wordt een uitgebreid overzicht gegeven van vogelvangst door de eeuwen heen. In het boek vertellen vogelvangsters zelf hun verhaal en laten u kennismaken met het historisch perspectief, de vangsttechnieken, het werken in de natuur en over de emotie die gepaard

Zo schrijven Theunis Piersma en Bart Ebbingse over hun onderzoeken aan trekkende vogels en Ab Osterhaus belicht de rol van wilde vogels bij het verspreiden van de vogelgriep. Mensen die tegenwoordig vogels vangen, hebben te maken met een strenge wetgeving en met instanties die belast zijn met de handhaving. Bij het opstellen van de Flora- en faunawet is met de betekenis van de oude

ambachten nauwelijks rekening gehouden. Annelies Freriks schrijft in dit boek over knellende kaders en kansen voor vogelvangsters. Ook zijn er bijdragen over vogelarij en taal. De voorgaande voorbeelden zijn maar een greep uit de inhoud, want *'Beter één vogel in de hand...'* is heel breed opgezet. De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Gerda Verburg, schreef een voorwoord voor dit boek. Een uitstekend verzorgde en rijk geïllustreerde uitgave. Zeker aanbevelen!

Nu we het toch over vogel vangen hebben, wil ik zeker niet nalaten u te wijzen op het boek *'Vinkenbaan Castricum 1960-2006'*. Op de vinkenbaan in de duinen bij Castricum zijn in de loop der jaren 85 ringers actief geweest en er zijn tot en met 2006 meer dan 350.000 vogels gevangen. Dat zijn natuurlijk niet alleen vinkachtigen geweest. In totaal werden 213 verschillende soorten gevangen en ook een aantal ondersoorten, kruisingen en exoten. In het boek worden de soorten besproken aan de hand van een korte tekst waarin ook het voorkomen elders in de wereld aan de orde komt. Verder worden de jaarlijkse vangsttotalen vermeld en men gaat aan de hand van de vangstgegevens

in op fenologie, biometrie, rui, activiteitsritme, terugmeldingen en veranderingen in de mediane vangstdatum. Dat laatste gegeven is nieuw voor Nederland. Er komen veel aspecten van vogels aan bod die in het veld niet zo snel opvallen, zoals nachttrek van zangvogels, Kwartels en rallen. De kern van het boek bestaat uit deze verslaglegging van de verzamelde gegevens. In de inleidende hoofdstukken komen ook enkele algemene onderwerpen aan bod, zoals persoonlijke herinneringen van ringers, vangmethoden en determinatie. Alles bij elkaar een informatief boek. Natuurlijk heeft een deel van de

gepresenteerde informatie uitsluitend betrekking op het vangstation te Castricum – dat geldt zeker voor bijvoorbeeld de vangstaantallen – maar het boek geeft ook een meer algemeen inzicht over vogels in het land of over hun hele verspreidingsgebied.

Lumeij, J.T., D.A. Jonkers & J.J.H.G.D. Karelse (red.) (2008): Beter één vogel in de hand... - Vogelvangst, valkerij en eieren zoeken in ambacht, cultuurhistorie, natuurbescherming en wetenschap. 22,5 x 29,5 cm. 244 pagina's. Gebonden. Foto's, grafieken en tabellen. ISBN-13: 978 90 5011 263 5. KNNV Uitgeverij, Zeist. Prijs: € 34,95.

Levering, H.P.A & G.O. Keijl (2008): Vinkenbaan Castricum 1960-2006 – een halve eeuw vogels ringen. 21,5 x 30 cm. Gebonden. 256 bladzijden. Foto's, grafieken, verspreidingskaartjes, tabellen. ISBN-13: 978 90 9023 466 3. Deze uitgave is te bestellen door het bedrag over te maken naar postbankrekeningnummer 4380680 (IBAN: NL 52 PSTB 0004 3806 80, BIC: PSTBNL21) ten name van 'VWG Castricum, Vinkenbaan' te Alkmaar, onder vermelding van 'Boek' en het verzendadres. De prijs voor bestellingen uit Nederland is € 23,80, voor bestellingen uit het buitenland geldt een bedrag van € 28,00. In beide gevallen is dat inclusief de verzendkosten.

RAK

Vogelzang

Bij de KNNV Uitgeverij verscheen in de reeks 'in beeld' het gidsje 'Vogelzang in beeld' geschreven door Dick de Vos. Waarom zou je vogelgeluiden in beeld willen brengen? En hoe doe je dat? Dick de Vos grijpt voor het in beeld brengen van de strofen terug op een oude methode: het muzieknotenschrift. Dat heeft twee beperkingen. Ten eerste geeft de auteur zelf aan dat het westerse muzieknotenschrift daar niet voor geschikt is. Voor dit doel worden tegenwoordig dan ook doorgaans sonogrammen toegepast. Ten tweede is er het nadeel dat het alleen te lezen is door mensen die dat schrift machtig zijn. De werkelijke waarde van deze gids ligt dan ook veel meer in de tekst. Dick de Vos is een ervaren IVN Natuurgids en specialist in vogelgeluiden. Hij vertelt in dit boek veel wetenswaardigs over vogels met accent natuurlijk op hun geluiden. Het boekje begint met een aantal algemene hoofdstukken waarin onder andere verteld wordt over 'love songs', 'vocaal vechten' (vogelzang als

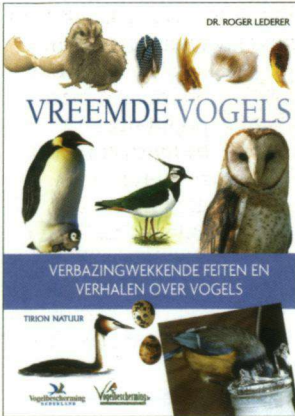
alternatief voor vechten), zingende vrouwtjes, imitaties en de invloed van de omgeving. Ook is er een tabel waarin wordt aangegeven wanneer vogels zingen. Daarna volgen beschrijvingen van de zang van vijftien algemene, bekende vogelsoorten. Het gidsje is voorzien van een uitklapkaart met een geïllustreerde determinatiesleutel voor het herkennen van de zang van de beschreven vogels. Een compacte en handzame gids voor iedereen die vogels wil gaan leren (her)kennen aan hun zang. De fraaie vogeltekeningen in deze gids zijn van de hand van Elwin van der Kolk.

Vos, D. de (2007): Vogelzang in beeld. 10 x 21 cm. Gebrocheerd. 32 bladzijden. Tekeningen in kleur. ISBN-13: 978 90 5011 252 9. KNNV Uitgeverij, Zeist. Prijs: € 4,95.

Vreemde vogels

Vogels zijn haast overal. Mensen ook. Vaak komen mensen en vogels samen voor. Dus voor mensen zijn vogels vertrouwd. Hoezo dan 'Vreemde vogels'? Dr. Roger Lederer bewijst dat er toch heel veel opmerkelijks te vertellen is over vogels. In 'Vreemde vogels – Verbazingwekkende feiten en verhalen over vogels' is een weelde aan feiten en wetenswaardigheden over vogels bijeengebracht. Ook komen folkloristische onderwerpen aan bod. Het gaat hierbij niet altijd om feiten. Soms gaat het juist over misverstanden. Het boek behandelt de meest uiteenlopende onderwerpen. Meestal ook door elkaar. Een structuur heb ik eigenlijk niet kunnen ontdekken, maar dat is voor een boek als dit ook niet zo erg. Het ene moment gaat het over eigenschappen van veren, dan weer over de kracht van tenen van een Muisvogel of over leeftijd en DDT. Het lemma daarover is zelf overigens een wat (wereld)vreemd stukje, want er staat in: 'Amerikaanse Zearenden, Slechtvalken en Pelikanen zijn de bekendste vogelsoorten waarvan populaties door DDT zijn afgenomen'. Hier komt de buitenlandse oorsprong van het boek om de hoek kijken en dit is zeker niet de enige plek. Het boek zou voor het eerst in Engeland gepubliceerd zijn, maar het zou mij niet verbazen als de auteur een Amerikaan is. Op talloze plaatsen worden er namelijk voorbeelden uit Amerika gebruikt. Dat is

weliswaar niet storend in een boek met voorbeelden van opvallende feiten over vogels uit de hele wereld, maar als ik de bewerkster van het boek geweest was zouden mijn handen gejuikt hebben om de tekst toegankelijker te maken voor Nederlanders of West-Europees publiek.

Overigens zijn er op diverse andere plaatsen wel aanvullingen te vinden die betrekking hebben op de situatie in Nederland en er zijn zelfs onderwerpen die zeer waarschijnlijk voor het Nederlands publiek zijn toegevoegd. Zo is er zelfs een (zij het beperkte) lijst van Friese vogelnamen te vinden.

Het boek geeft informatie over voor de hand liggende onderwerpen zoals: 'Hoe kunnen vogels vliegen?' of 'Hoe vinden zij hun weg tijdens de trek?', maar er komen ook veel onderwerpen aan bod waar een Nederlandse lezer niet zo snel aan denkt, zoals het broedgedrag van het mannetje van de Australische Boskalkoen die nesten bouwt van meer dan vier meter hoog en de eieren dan uitbroedt met behulp van de warmte die ontstaat door rottend nestmateriaal. Zo'n nest zou een temperatuur halen van 33 tot 38° C. Het mannetje is in staat de temperatuur van het nest te meten en te beheersen. Soms komen er bizarre feiten aan het licht, zoals het geval van een onderzoeker uit de achttiende eeuw die onderzoek deed aan Gierzwaluwen. Het was een tijd dat het ringen nog niet was uitgevonden. Om toch gegevens te kunnen verzamelen van individuele vogels (of van vogels afkomstig van een bepaald nest?) knipte hij een stuk van de tenen af! Soms gaat het dus niet alleen over vogels maar ook over opvallend mensengedrag.

Toch een zeer lezenswaardig boek. Geschikt voor op het nachtkastje (maar sla dan de wat lugubere passages over).

Lederer, R. (2008): Vreemde vogels – Verbazingwekkende feiten en verhalen over vogels. 17 x 22,5 cm. Gebonden. 159 bladzijden. Foto's, tekeningen. ISBN-13: 978 90 5210 705 9. Tirion Uitgevers, Baarn. Prijs: € 17,95.

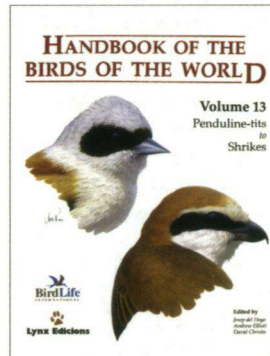
RAK

Handbook of the Birds of the World

In het najaar van 2008 verscheen het dertiende deel van de bekende reeks Handbook of the Birds of the World (HBW). In het verleden zijn al eerder delen uit deze serie besproken.

Dit nieuwe deel begint met de behan-

deling van de familie van Buidelmezen *Remizidae* en het gaat door tot en met de Klauwierien *Laniidae*. Dat betekent dat in dit deel ook Honingzuigers en Wielewalen aan de orde komen. In voorgaande

delen' kwamen aan de orde: Rupsvogels *Campephagidae* tot en met Lijsters en Tapuiten *Turdidae* (HBW Volume 10), Vliegenvangers *Muscicapidae* tot en met Zangers van de Oude Wereld *Sylviidae* (HBW Volume 11) en Kaalkopkraaien *Picathartidae* tot en met Mezen *Paridae* (HBW Volume 12). Deze drie delen verschenen in de voorafgaande jaren sinds 2005. De uitgave van deze omvangrijke reeks ornithologische standaardwerken – die uiteindelijk zestien delen zal gaan omvatten – ligt al jaren goed op schema. Elk jaar komt een nieuw deel uit. Het laatste deel zal dus verschijnen in het jaar 2011.

Behalve de uitgebreide soortenbeschrijvingen, waarin steeds consequent en systematisch heel veel informatie over de behandelde soorten bijeengebracht is, is in elk deel ook een voorwoord opgenomen dat aan een ornithologisch onderwerp is gewijd. In het voorwoord van HBW Volume 13 wordt de vogeltrek behandeld. Daarbij komen de verschillende vormen van trek aan de orde, zoals dispersie, migratie en nomadentrek. Ook kan men

hier informatie vinden over andere aspecten van de trek, zoals wereldwijde trekpatronen, een vergelijking tussen het Noordelijk en Zuidelijk Halfrond, energieverbruik en navigatie.

Het doornemen van de soortbeschrijvingen roept soms wat gemengde gevoelens op. Er zijn nu eenmaal heel veel soorten vogels op de wereld, waarvan vele slechts in een beperkt gebied leven. Dat betekent dat men voor het waarnemen van een groot aantal soorten naar andere landen of zelfs continenten zal moeten reizen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de Roodlelhoningeter *Anthochaera carunculata*, een middelgrote bruingrijze vogel met lange staart, die vooral opvalt door een klein rood letjetje en een verdragende luide zang. Daarvoor moet je wel naar Zuid-Australië! Het grote voordeel van deze uitgave is natuurlijk dat men zonder de hoge kosten voor een vliegtuigticket naar dat soort bestemmingen gewoon thuis met het boek op schoot kennis kan maken met dergelijke vreemde vogels. Toch is het soms erg verwarrend al die uitheemse soorten te zien en verlang je naar het verschijnen van een volgend deel uit de reeks in de hoop dat het percentage meer vertrouwde Europese soorten daar hoger zal zijn.

Zoals te verwachten was, is ook deze uitgave weer zeer fraai uitgevoerd. De uitgebreide en gedegen teksten zijn ook nu weer rijkelijk aangevuld met vele schitterende foto's en prachtige tekeningen. Ook nu weer een lust voor het oog!

Hoyo, J. del, A. Elliot & D. Christie (red.) (2008): Handbook of the Birds of the World Volume 13. Gebonden. 31 x 24 cm. 878 pagina's. In de Engelse taal. Kleurenplaten en -foto's, verspreidingskaarten en literatuurverwijzingen. ISBN 978-84-96553-45-3. Lynx Edicions, Barcelona. Prijs: € 212,01. Het boek (en de voorgaande delen) is te bestellen via de website van de uitgever: <http://www.hbw.com>, maar ook via andere websites, zoals die van het Internationale Vogelboeken Verzendhuis (<http://www.birdbooks.nl>) of via de boekhandel.

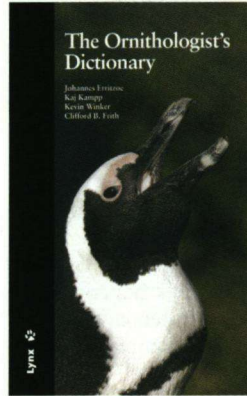
RAK

* Zie voor de inhoud van voorgaande delen de desbetreffende recensies in *het Vogeljaar* of kijk op de website van het HBW.

The Ornithologist's Dictionary

Hoewel er diverse woordenboeken over vogels beschikbaar zijn, werd al lang uitgekeken naar een allesomvattend

woordenboek van ornithologische termen. 'The Ornithologist's Dictionary' is een poging die leemte te vullen. Het boek is niet alleen gericht op professionele ornithologen. De samenstellers hebben getracht ook niet gespecialiseerde vogelkundigen (of vogelaars) te ondersteunen bij het lezen van (Engelstalige) ornithologische literatuur. Het gaat daarbij niet alleen om zuiver wetenschappelijke

teksten maar ook om de wat meer populaire beschrijvingen, rapporten en dergelijke. De auteurs realiseerden zich ook dat de Engelse taal een steeds belangrijker rol speelt in de communicatie wereldwijd en dat er dus veel gebruikers van dit

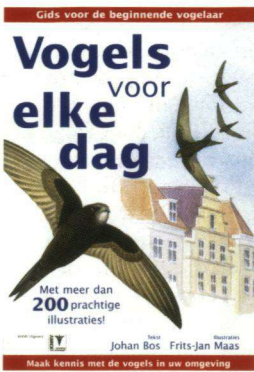
boek zullen zijn voor wie Engels niet de moedertaal is. Men heeft geprobeerd daar zoveel mogelijk rekening mee te houden. In dit woordenboek zijn meer dan 5000 woorden of uitdrukkingen opgenomen. De verklaringen zijn beknopt en heel begrijpelijk geschreven. In veel gevallen worden ook wat achtergronden vermeld. In het boek zijn ook toelichtingen te vinden op de namen van ornithologische organisaties en periodieken. In een appendix is een complete lijst van vogelfamilies in de wereld opgenomen.

Deze uitgave is het resultaat van internationale samenwerking van vier ervaren ornithologen en het biedt een onschatbare en snel toegankelijke informatiebron. Het gebruik van dit boek kan vele uren van frustrerende zoekpogingen in andere bronnen (of media zoals internet) besparen.

Erritzoe, J., K. Kampp, K. Winker & C.B. Frith (2007): The Ornithologist's Dictionary – or Ornithological and Related Technical Terms for Layman and Expert. 12 x 20 cm. Paperback. 294 bladzijden. Vogeltekeningen van Johannes Erritzoe. ISBN: 84 96553 43 4. Lynx Edicions, Barcelona. Prijs: € 22,00.

Vogels voor elke dag

In 'Vogels voor elke dag' worden 75 vogelsoorten beschreven. De auteur Johan Bos heeft zich bewust beperkt tot soorten die voor iedereen goed en gemakkelijk

zijn te herkennen en te onthouden. Het boek is dan ook vooral gericht op beginnende vogelaars. Het begint met enkele teksten over algemene onderwerpen, zoals standvogels en trekvogels, verens, relatie tussen mens en vogel en

het bestaan van exoten. Daarna volgen de soortbeschrijvingen, die zeer begrijpelijk geschreven zijn. Deze bevatten niet de vaak gebruikelijk 'taai' opsommingen van visuele kenmerken en details van het

verenkleeft, want als hulpmiddel voor het determineren van de soort zijn de fraaie illustraties van Frits-Jan Maas bedoeld. De beschrijvingen bevatten wel veel wetenswaardigheden over de soorten met aandacht voor opvallende kenmerken, gedrag en voorkomen. Johan Bos is een ervaren natuurgids, reisleader, vogelfotograaf en schrijver met vooral veel kennis van vogels. Dat stelde hem in staat een zeer leesbare en interessante gids samen te stellen. Verspreid over het boek zijn ruim 200 aquarellen van Frits-Jan Maas opgenomen. Een aantal karakteristieke afbeeldingen van vliegbeelden is bijeengebracht op de achterflap in het boek. Warm aanbevolen voor wie kennis wil gaan maken met de bonte vogelwereld.

Bos, J. & F.-J. Maas (2007): Vogels voor elke dag – Gids voor de beginnende vogelaar. 15,5 x 22,5 cm. 96 bladzijden. Genaaid gebrocheerd. Aquarellen. ISBN: 978 90 5011 240 6. KNNV Uitgeverij, Zeist. Prijs: € 12,95.

RAK